

CAN YOU ANSWER THESE QUESTIONS?

1. Who were the Biluim and how did they differ from the other members of the settlements in Eretz Yisrael?
2. Describe the relationship between R. Yechiel Michel Pines and the Biluim.
3. How did the settlement of Gedera create strains within the Hovevei Tzion?
4. Describe the Netziv's attitude towards the Biluim.
5. Describe the Netziv's relationship with Rav Pines.

This and much more will be addressed in the eighth lecture of this series:

"The Final Days of the Hovevei Tzion "

To derive maximum benefit from this lecture, keep these questions in mind as you listen to the lecture and read through the outline. Go back to these questions once again at the end of the lecture and see how well you answer them.

PLEASE NOTE: This outline and source book were designed as a powerful tool to help you appreciate and understand the basis of Jewish History. Although the lectures can be listened to without the use of the outline, we advise you to read the outline to enhance your comprehension. Use it, as well, as a handy reference guide and for quick review.

This lecture is dedicated to the honor and merit of

דוד מאיר בן הרב ישראל נתן ורחל ליבא נ"י

Mr. David Ray נ"י

THE EPIC OF THE ETERNAL PEOPLE

Presented by Rabbi Shmuel Irons

Series XXII Lecture #8

THE FINAL DAYS OF THE HOVEVEI TZION

I. Rav Yechiel Michel Pines and the Establishment of Petach Tikva

A.

הציע י. מ. סלומון לפני י. מ. פינס . . . והיא: לגאול גם חלק ה"רבע" של הכפר, שנמצא עדיין בידי הפלחים, פתח תקוה המחזיק בערך 2600 דונם ולחלקהו לשלשים ושלושה חלקים, ועם תוספת אדמה זו יקל להשד"ר למצוא באיזה מקום ברוסיה חבר אנשים יהודים שיאבו להאחז שמה, וגם לשליח יהא כדאי לטפל בזה. כמו כן הסביר י. מ. סלומון לי. מ. פינס את התועלת הרבה שתצמח ע"י גאולת החלק האחרון הזה לכל המושבה כלה, כי כל זמן שהחלק הזה נמצא בידי הערבים, והכפר הערבי העתיק עומד על תלו, הרי תמיד יהיה כיתוד תקועה על אדמת המושבה; ולפי החוק התורכי תהיה היכולת בידי הפלחים בני הכפר לערער תמיד על החלוקה ולבטלה, וביחוד למנוע אותנו בעתיד מלחלק את הנחלה ונהיה, איפוא, בכל עניני המושבה תלויים בשיכי הכפר הערבים, שיהיו דורשים מאתנו כסף מלא בעד כל שעל אדמה. על ידי גאולת החלק הזה נשיג, איפוא, תועלת כפולה: א) גאולת הכפר "מלבש"תהיה שלמה ולהערבים לא תהא עוד דריסת רגל בתוכנו. ב) קניה זו תשמש הנחת אבן פנה לבנינה של פתח-תקוה הנהרסה ולהעמידה על בסיס חזק ונאמן ומובטח מבתחלה.

אחר פסק הדין בדבר הקטנת מס הורקו משלשים אלף לעשרת אלפים גרוש, דבר שנפל בשעתו כקו אור חדש על משואות פתח תקוה, הסכים גם י. מ. פינס להשתתף בגאולת חלק הרבע האחרון ולשלוח את החבר אברהם קופלמן לרוסיה למכור שמה את חלקות האדמה. כעבור זמן מה נגמרה הקניה. חלק מהכסף קבלו הפלחים מיד. והנשאר התחייבו הקונים לשלם להם בעת ה"מוצדקה". אברהם קופלמן בא לביאליסטוק. מצא שם קבוצת אנשים. שהסכימו לשלם בעד כל חלקת אדמה, המכילה כשמונים דונם, סך 660 פרנקים, וגם קבלו את תכנית ההתישבות החדשה, היינו להשקיע כספים גם בבנינים שיוקמו באחד הכפרים המצטיין באוירו הטוב. למיסדים החלה עתה שוב פעם תקופה של עבודה וקושיים ומעצורים, שלא שערו מראש. מספר חדשים עבר עליהם בחפוש שטח אדמה שיהא מכיל 200 דונם בערך סמוך לכפר ולשדות פתח תקוה כאחד לא מצאו. בכל מקום שבאו היו מוצאים דלת נעולה לפניהם, והסבה היתה פשוטה: כל הערבים מסביב, בשמעם שהיהודים עזבו את מקום מושבם ונטשו את שדותיהם, נתנו את לבם לרשת אדמתם ועשו ביניהם יד אחת לבלי מכור להם מקום מושב סמוך לכפריהם, בכדי שלא תהיה להם תקומה בנחלתם, ואז ממילא יהיו הם. הערבים-יורשיהם. והנה לאחרונה נודע למיסדים, כי ישנו ביפו אפנדי אחד, ולו כרם סמוך להכפר "יהודיה", המחזיק כעשרים דונם, המיסדים קנו את הכרם הזה, למרות שידעו כי שטחו הקטן אינו מספיק למקום מושב, אלא שחפצו להראות בזה להפלחים. כי נבצר מהם להרחיק את היהודים מן המקום, ולא יוסיפו עוד לחרש עליהם מזמות. וכן היה. אך נודע לבני הכפר "יהודיה" כי נכונים הפתח-תקואים לקנות אותו הכרם, מיד עמדו והציעו ליהודים שטח אדמה יותר גדול, המחזיק לערך 130 דונם, שהוא גם קרוב יותר לשדות פתח-תקוה מהלך שלשת רבעי שעה ברגל. המיסדים קנו את החלקה הזאת, ובזה תמה שאלת מקום המושבה. הקושן נעשה על שם י. מ. סלומון וי. מ. פינס, וכן החליטו לקרוא את שם המושבה, שתבנה במקום ההוא, "יהוד" משם הכפר הסמוך "יהודיה", העומד על מקום העיר "יהוד", הנזכרת בתנ"ך. ספר היובל למלאות חמשים שנה לפתח תקוה תרל"ח-תרפ"ח, ע' קעב-קעג

[Rav] Yoel Moshe Salomon suggested to [Rav] Yechiel Michel Pines . . . that he [become involved in the effort to] redeem the “fourth” part of the village of Petach Tikvah [the Arab village of *Mulabes* or *Umlabes*] which was still in the hands of the fellahin (Arab tenants or peasant farmers). It consisted of some 2600 dunams (a dunam is approximately a quarter acre) which could be divided into 33 parcels. With the addition of this land, it would be easier for the representative of the colony to find, within some area of Russia, a group of Jews who would be interested in settling there. Also it would now be more worthwhile [monetarily] for the representative. [Rav] Yoel Moshe Salomon also explained to [Rav] Yechiel Michel Pines the great benefit that would be derived for the entire settlement if he would redeem this last parcel of land, i.e. as long as this parcel would remain in the hands of the Arabs and the ancient Arab village would still be functioning, it would continue to act as a thorn in the side of the [Jewish] settlement (i.e. prone to attacks by the Arab villagers). [Also], according to Turkish law, these fellahin, i.e. the members of their village, would always continue to retain the right to protest the divisions [of their former property] and invalidate them. Of special concern was that they had the right to prevent the settlers from [further] dividing the property in the future. Consequently, in regards to the areas of the settlement they would [continually] be dependent upon the [whims] of the village sheiks (chieftains) who would keep on demanding greater sums of money for any steps [of building or redivision] that would be taken. Through redemption they would then achieve a double benefit: a) The redemption of *Mulabes* would now be complete, with the [evicted] Arabs having no access to the settlement, and b) this purchase would be the equivalent of laying a [new] cornerstone to the rebuilding of the now ruined Petach Tikva and to establish it on a surer basis than before.

After the court ruling which lowered the taxes [on the property] from 30,000 to 10,000 *grush*, which seemed, at the time, to be akin to a new ray of light shining on the ruins of Petach Tikva, [Rav] Yechiel Michel Pines [finally] agreed to take part in the redemption of the last “quarter” [of the village] and he [immediately] sent a member of the group, [R.] Avraham Koppelman, to Russia [with the power of attorney] to sell parcels of land [of this soon to be acquired “quarter”]. Within a short time, the sale was completed, with a portion of the purchase price immediately given to the fellahin and the remainder was to be paid at the time of *mutzdakah* (closing). [In the meantime,] Avraham Koppelman came to Bialystok and found a group of people that agreed to purchase some 80 dunams for the sum of 660 francs. They also agreed to accept the newly instituted settlement plan that they also needed to put down monies for the buildings that would eventually be erected in one of the villages which possessed healthy air, [some distance away from the malarial swamps of Petach Tikva]. For the founders [of Petach Tikva] there resumed, once again a period of hard work [with] difficulties and impediments which they had not anticipated. Many months passed in their fruitless search for a tract of land which would contain some 200 dunams and which would be situated close to both the village and fields of Petach Tikva. The door was slammed in their face every place they looked. The reason was obvious: All of the surrounding Arabs, upon hearing that the [settlers] had forsaken their settlement and had abandoned their fields, were hoping to inherit their land. Consequently, they made a pact not to sell them any potential place of residence close to their villages, in order that the settlement would then fall apart and they, the Arabs, would be their heirs. Finally, it became known to the founders [of Petach Tikva] that there was an *effendi* (Arab aristocrat or land owner) who owned a vineyard close to the [Arab] village of Yehudia which held some 20 dunams, and the founders purchased it from him. Despite its small size, which did not suffice for the needs of the settlers, [through this purchase] they wanted to show the fellahin that it was useless for them to try to rid themselves of the Jews and to plot against them. And this strategy worked. As soon as the members of the village of Yehudia became aware that the settlers of Petach Tikva were prepared to purchase the vineyard, they arose and offered the Jews a much larger tract of land. It

contained some 130 dunams and was also three quarters of an hour's walk closer to the fields of Petach Tikva [than the vineyard]. The founders acquired this parcel of land and with this was ended the question of where the [settlers] would reside. The *kushan* (the title of purchase) was made out to the names of [Rav] Yoel Moshe Salomon and [Rav] Yechiel Michel Pines. They also decided to call the name of the settlement that would be built there "Yehud," as it was near the village of Yehudia which was built upon the [ruins of the Biblical] city of "Yehud". **Sefer HaYovel, Commemorating fifty years since of the founding of Petach Tikva, 1878-1928, pp. 172-173**

B.

הימים ההם היו ימי ראשית ההגבלות ליהודים בא"י וקוני אדמת המושבה. אחרי קבלם שטרי המקנה על שלשת רבעי הנחלה ואחרי שלמם גם מחיר הרבע הרביעי לפלחים רבים שהיו בעליו של אותו שטח. באה פתאם פקודה מאת הממשלה לבלי מכור קרקעות ליהודים וכל הכסף שהשקיעו הקונים היה עלול לרדת לטמיון. מה עשה פינס: עמד ומכר את כל תכשיטי אשתו, שעלו לסכום גדול, ונדב אותו לצורך הצלת הנחלה הנ"ל בעוד שמצבו החמרי אז לא הרשה לו לגמרי לעשות את המעשה הזה. אחרי כן שלח איש מיוחד לחוץ לארץ לרכוש משתתפים חדשים בעלי הון, הלא הם קבוצת הביליסטוקיים. שעם עלייתם על אדמת פתח-תקוה היתה הרוחה למושבה. את קרבנו זה הקריב פינס בעניה ובלו צלצלי שמע. וכל שכרו לא היה אלא שמחתו הפנימית לראות את המושבה שנתבססה סוף סוף ומצבה הולך וטוב מיום ליום. ספר היובל למלאות חמשים שנה לפתח תקוה תרל"ח-תרפ"ח, ע' ש"י-ש"א

That period was the time when Jews first began to own [legally] defined property and [began] to purchase land for the settlements. After they had received the documents concerning the acquisition of the [first] three quarters of the property, and after they had paid off the many fellahin which were the owners of that fourth tract of land, there suddenly came a decree from the [Turkish] government that no land could be sold to the Jews and, consequently, it seemed that all of the money that they had sunk into the properties was about to be lost. What did [Rav] Pines do? He went ahead and sold all of his wife's jewelry, for which he received a large sum of money, and donated it all to the cause of saving the [settlement of Petach Tikva by securing government authorization to validate the sale]. This was done at a time when his own personal finances would not have allowed him to do such a thing. Subsequently, he sent a special representative to *Chutz L'Aretz* (outside of Eretz Yisrael) to get new partners, men of wealth, to help [secure the settlement]. This was the group from Bialystok. Their arrival at Petach Tikva gave the settlement greater access to wealth. This sacrifice that [Rav] Pines made [on behalf of the settlement] was done modestly and without fanfare. His entire repayment was the internal joy which he experienced, seeing that the settlement was finally put on a secure basis and its condition only improved from that time on. **Sefer HaYovel, Commemorating fifty years since of the founding of Petach Tikva, 1878-1928, pp. 310-311**

II. The Settlers of Eretz Yisrael and the Memoirs of Rav Pines' Daughter, Ita.

A.

תיכף אחרי הפוגרום הראשון באודיסה ויקטרינוסלב והגזרות במוסקבה וביתר ערי רוסיה, התעוררו אחינו בני-ישראל מתרדמתם הארכה והתחילו לחפש להם פנה בטוחה להתישב בה. אף כי על ארץ-ישראל משלה אז תרכיה, והארץ היתה עזובה ושוממה, בכל זאת התגברה החבה והשאיפה אליה למרות כל המכשולים, והתחילו יהודים לבוא ארצה, מי עם משפחתו ומי בלי משפחה. אחדים באו סתם בתור תירים ואמרו: אם תמצא הארץ חן בעינינו נשאר לחיות בה. ביתנו היה אז פתוח לכל בא, ולפעמים גם התאכסנו הבאים בביתנו מחסר מלון טוב בירושלים. בני משפחתנו היו

מאשרים להמצא בקרב אנשים קרובים ללבנו, והורי היו שמחים להדריכם בעצותיהם הטובות, בהיותם למודי נסיון של ישיבה בירושלים במשך שנתיים. לצאצאי, איטה (בת ר' יחיאל מיכל פינס) ילין עמוד 68

Immediately after the first pogroms in Odessa and Yekaterinoslav and after the decrees in Moscow and other cities in Russia, our Jewish brethren awoke from their lengthy slumber and began to search for a safe haven in which to settle. Even though Eretz Yisrael was then governed by Turkey and the land was abandoned and desolate, nonetheless, the Jews were overcome with their love and attraction for the land, despite all of the obstacles, and began to come to the land. Some came with their families and others came alone. Others just came [temporarily] as tourists and said that if the land would find grace in their eyes they would remain here for life. At that time, our house was wide open for all of them to come. At times, due to a lack of proper hotel facilities in Jerusalem, they also stayed in our home as guests. The members of our family considered themselves fortunate to find like minded people, [in contrast to the local residents,] and our parents were happy to guide them with their sound advice, as they were already experienced with the challenges of having lived in Jerusalem over the past two years. **L'tzetzoai (For My Descendants), Ita (the daughter of R. Yechiel Michel Pines) Yelin, p. 68**

B.

בביתנו זה היו נערכות לעתים קרובות אספות של אנשי פתח תקוה שבהן דנו בדבר רכישת אדמת יהודיה הקרובה למושבה והקמת בתים למתישבים שסבלו מאד מהקדחת הצהבה אשר שלטה אז במקום ורבים היו חלליה. ביחוד חקוקה בזכרוני האספה שהתקיימה בחוהמ"פ של אותה שנה אשר בה היו נוכחים רבים מהבילויים שנמצאו אז בירושלים שבה למדו מלאכה, וכן מיפו, מראשון-לציון, ומפרדס אנטון איוב (מעון מגורם עד הקמת גדרה). בחדר הכתיבה של אבי שכב חולה צלליכן, מהבילויים, על ספה. הוא סבל מחלי-רגלים שבועות מספר ולא יכל להתהלך. כמה שבועות היה בביתנו עד אשר היה אפשר לשלחו לטבריה להתרפא שם, כי לא קלה היתה נסיעה כזאת בימים ההם. בכלל היה ביתנו אכסניא להבילויים ואמי דאגה להם כאם רחמניה ואף אנו הבנות כך. מהמתאכסנים הקבועים בביתנו היה מנשה מאירוביץ מזקני הישוב, אשר מפעם לפעם תקפה אותו הקדחת והיה נאלץ להשאיר בביתנו עד החלימו, אף שחדרים מיוחדים לא היו בביתנו עבור אורחים. רב היה מספר האנשים והנשים אשר הארחנו בביתנו והדרכנו אותם בעצותינו, אבל כמה מהם הם אלה שזכרו את חסדי הורי אתם? לצאצאי, איטה (בת ר' יחיאל מיכל פינס) ילין ע' 69-70

Often times meetings of the members of Petach Tikva were held in our home in which they discussed the acquisition of land [near] Yehudia which was close to their settlement and the erection of houses for the settlers who had suffered terribly from malaria (yellow fever) which was then widespread and had produced many fatalities. One meeting in particular that stands out in my mind was the one that was held on Chol HaMoed Pesach of that year which was attended by many members of the Biluim who happened to be in Yerushalayim at the time while they were learning specific skills as well as other Biluim who came from Jaffa, Rishon Letzion, and Anton Ayub (where they lived before the establishment of Gedera). In the writing room of my father, one of the ill Biluim, Tzalalichin, was lying on the couch. He suffered from a foot disease for many weeks and wasn't able to walk. He stayed at our home for many weeks until we were able to send him to Teveria [and its hot springs] for recuperation, for the trip there was quite difficult in those days. In general, our house was the home away from home for the Biluim and my mother worried about them just like a caring mother and we daughters did so as well. One of the steady guests at our home was Menashe Meirovitz, one of the elders of the settlement. He was stricken from time to time with fever and was forced to remain in our home until he recovered. Even though there were no special rooms for guests in our house, many were the men

and women who stayed there and whom we guided with our advice. But how many were there who remembered the kindness that our parents showered upon them? **L'tzetzoi (For My Descendants), Ita (the daughter of R. Yechiel Michel Pines) Yelin, p. 68**

C.

מכיון שלא נמצאה עבודה לכל המחנה הראשון של הבילויים במקוה-ישראל עברו אחדים מהם לירושלים כדי להשתלם בה במקצועות שונים שנדרשו בהם אז אומנים מנסים, כגון: נגרים, חרשי-ברזל, חרטים, חרשי-סכינים וכו' מעונם היה בבית הקטן הנמצא על מגרש הארמנים ברחוב יפו. בית זה עומד ליהרס בקרוב, ומכיון שחפצתי כי דמות דירת הבילויים הראשונים תשאר חקוקה בלבנו צלמתי אותו. שמות דרי-הבית היו: יעקב שרתוק, חרט, רזובסקי, מינץ ואברמוביץ חרשי-ברזל, אזרחי, דובנוב (אחי ההיסטוריון שמעון דובנוב) וברוכוביץ נגרות, ודוד יודיליביץ חרש-סכינים. האחרון למד אצל הגרמני אברלה, ובביתי נמצא עדין קופיץ הפלדה שעשה למעני לקציצת הברש. למודם ארך כשנה, אך יש אשר למדו את מקצועם בזמן קצר ויש בזמן ארך יותר. מטרת הלומדים היתה להסתדר בעבודה חקלאית, אך לחלק מהם לא היתה סבלנות לחכות עוד עד אשר יישבו אותם על אדמתם ועזבו את ארץ-ישראל. אחדים מהם שבו לרוסיה ואחדים נסעו לאמריקה ולאוסטרליה, אחדים מאלה שחזרו לרוסיה שבו לארץ-ישראל אחרי עבר איזה זמן, אך מאלה שגלו לארצות האחרות חזר רק ד"ר משה מינץ ששב רק לפני כעשר שנים לגדרה ובנה בה בית-עם לטובת המושבה. . . . לצאצאי, איטה (בת יחיאל מיכל פינס) ילין ע' 71-72

Since there wasn't sufficient work available in [the agricultural school of] Mikveh Israel for the entire group of Biluim, some of them traveled to Jerusalem in order to become proficient in some of the various trades which were in demand at the time, i.e. carpenters, iron workers, engravers, knife makers etc. They lived in a small house which was located on a plot of land on Jaffa road owned by the Armenians, and [it looked like] it was about to fall apart. Since I wanted the image of the house of these first Biluim to be etched in our hearts, I took a photograph of it. The names of those who lived in the house were: Yaakov Shartuk, an engraver; Rosovsky, Mintz, and Abramovitz, iron workers; Ezrachi, Dubnow (a brother of the historian, Shimon Dubnow) and Baruchovitz, carpenters; and David Yudilevitz, a knife maker. The aforementioned studied under the German [knife maker] Aberleh. In my house I still have a steel meat cleaver which he made for me. Their studies lasted for approximately a year. There were some who mastered their craft in a shorter time and others took longer. The purpose of their training was to prepare them for work in the agricultural colony. A portion of them, however, didn't have the patience to wait until they were settled on their own land and left Eretz Yisrael. Some of them returned to Russia and others traveled to America and Australia. Now some of those who returned to Russia eventually returned back to Eretz Yisrael, but, with the exception of Dr. Moshe Mintz who returned after almost 10 years and built a communal meeting house for the benefit of the settlement, those who immigrated to the other lands did not return. . . . **L'tzetzoi (For My Descendants), Ita (the daughter of R. Yechiel Michel Pines) Yelin, pp. 71-72**

D.

כאשר הזכרתי באו בימים ההם לא"י אלטשולר ורוזנטל. הם קנו אדמה ויסדו את המושבה יסוד-המעלה. אך לצערנו לא גדלה המושבה הזאת ולא פרחו כיתר המושבות אשר היו מסביב לה. אחריהם באו זאב וזלמן דוד לבונטין ממוהילוב, יוסף פינברג ומשפחתו מאודיסה, וליטוינסקי, אביהם של האחים ליטוינסקי, והם והאחים לנדוי יסדו טחנת רוח בעזה. בימים ההם היתה עזה פנה נדחת בין הכפרים הערבים, והם היו שני אירופים בלי ידיעת שפת הארץ. הסופר א. ל. לוינסקי בא גם הוא באותו זמן. כל האנשים האלה בקרו בביתנו, התייעצו עם אבי על שאלת ההתישבות ויתר הדברים הקשורים עם סדור חייהם בארץ. ביתנו היה בית פתוח לכל, עשיר ודל גם יחד, ומצות הכנסת-אורחים היינו ממלאים על הצד היותר טוב. זלמן דוד לבונטין ופינברג היו המיסדים

הראשונים של ראשון-לציון, ואליהם נספחו משפחות אחרות שעזרו ליסוד המושבה הזאת, ואלה הן: משפחת חנקין, רבינוביץ, איזנבאנד, שליט, הייסמן, פישלזון, ועוד כעשר משפחות עשירות ואמידות אשר החליטו להתישב במקום ציה ושממה, בלי מחסה ובלי מים. השמש הכתה על הראש, והחול הגיע עד הברכים וקשה היה להתהלך בו, בפרט לאנשי רוסיה שלא היו רגילים באוירה של ארץ-ישראל. הם, שבאו מארץ קרה ובאוויר קר עברו כל חייהם, בנו להם בכל זאת בתים בזמן ההוא, בחם הנורא ששרר שם בקיץ. לצאצאי, איטה (בת יחיאל מיכל פינס) ילין ע' 72

As I mentioned previously, during that period Altshuler and Rosenthal came to Eretz Yisrael. They acquired land and established the farming settlement of Yesud HaMa'ala (in the Hula valley, in the north of Eretz Yisrael). To our sorrow, however, this settlement did not grow and flourish like the other settlements which surrounded it. After them Zev and Zalman David Levontin from Mohelev, Yosef Feinberg and his family from Odessa, and Litvinski, the father of the Litvinski brothers, came. They and the Landau brothers built a windmill in Gaza. During that time Gaza was a forsaken corner amongst the Arab villages and these were two Europeans who lacked any knowledge of the native language. The writer Levinski also came during this time. All of these people visited our home and sought advice from my father concerning all of the questions related to settling the land as well as other issues bound up with living in Eretz Yisrael. Our home was open for all comers, wealthy and poor alike. We fulfilled the *mitzva* of *Hachnassas Orchim* (hosting guests) in the best possible manner. Zalman David Levontin and Yosef Feinberg were the initial founders of Rishon Litzion. Other families then attached themselves to them and aided in the founding of that settlement. These are the names of [some of] the families: Henkin, Rabinovitz, Eisenband, Shalit, Heisman, Fishelson, plus another some ten wealthy families who decided to settle in a desolate wasteland, without shelter or water. The sun beat upon their heads and the sand reached up until their knees and it was difficult for them to even walk around there. The conditions were particularly difficult for people [like them who came] from Russia and were not used to the air of Eretz Yisrael. And they, who came from a cold land and breathed in cold air their whole lives, built for themselves homes during that time, in the midst of the terrible heat which prevails there during the summer. **L'tzetzoai (For My Descendants), Ita (the daughter of R. Yechiel Michel Pines) Yelin, p. 72**

E.

בהתחלת ההתישבות בראשון-לציון נסע אבי מפעם לפעם שמה, וגם אנכי נסעתי אתו פעם. בזמן ההוא לא היה שם בית-מלון להתאכסן בו, וקבלו אותנו בבית פישלזון בסבר פנים יפות, והכינו לנו מקום לשכיבה על ספות עץ ומזרוני קש, וסדינים וכרים וכסתות לבנים כשלג. כמה שמחנו על המנוחה שהיתה לנו אחרי נסיעתנו מירושלים לראשון-לציון שארכה כשתים-עשרה שעה. והנה לפנינו פתאם מחזה נורא: עכברי שדה תפשו את מקומותינו על המטות והתהלכו להם בשקט. צבע העכברים בלט לעין בהיותם על הסדינים הלבנים של המטה, ופחד ורעדה אחזונו לשכב על המצע הזה מפני הברואים האלה. נשארתי כל הלילה ערה באי סבלנות, וחכיתי עד עלות השחר לצאת החוצה ולשאף אויר צח, ולשכח כל נדודי השנה. ורצוני היה רק לשוב הביתה. אז לא חשבתי על הקרבן הגדול שהקריבו האכרים שתקעו יתד במקום ציה זה, המכסה חול ועכברי שדה לרב, אשר רק לילה אחד גזלו ממני את תנומתי וכבר כשל כח סבלי. לא תארתי לי איך אפשר להתרגל לחיים כאלה ולהיות מאשרים בחיים. לצאצאי, איטה (בת יחיאל מיכל פינס) ילין ע' 72-73

At the beginning of the settlement of Rishon Litzion, my father would travel there from time to time, and once I traveled with him. At that time there was no hotel to stay in. The Fishelsons, however, took us in graciously and prepared for us wooden couches with straw mattresses, covered with sheets and pillows, as white as snow, upon which to lie down. We were happily anticipating a well awaited rest after traveling some twelve hours to get from Jerusalem to

Rishon Litzion. [As we laid down, however,] we suddenly beheld a frightening sight: Field mice had quietly taken over our places on the beds, with the color of their [skin] boldly contrasting with the white sheets of the bed. I was seized with fear and trembling [and refused] to sleep together with these creatures on the same mattress. I stayed awake the whole night, impatiently awaiting the dawn so that I could then walk outside and breath in the clear air and [somehow] forget the sleeplessness of the night. My only desire was to get back home. At that time I didn't think about the great sacrifice which these farmers were making by firmly putting down stakes in this forlorn area, a place covered with sand and an abundance of field mice. They had stolen from me only one night's sleep and my patience had worn thin. I didn't imagine how it was possible for them to get used to such living conditions and be satisfied with their lives. **L'tzetzoi (For My Descendants), Ita (the daughter of R. Yechiel Michel Pines) Yelin, pp. 72-73**

III. Gedera

A.

את קרבנו זה הקריב פינס בעניה ובלי צלצלי שמע. וכל שכרו לא היה אלא שמחתו הפנימית לראות את המושבה שנתבססה סוף סוף ומצבה הולך וטוב מיום ליום. ושמחתו זו היא שעוררה את פינס אחרי כן גם לקניה שניה. שגם היא הסבה לו לא מעט – היא קניית אדמת גדרה. קשה לתאר כמה סבל אציל-הרוח הזה עד אשר הצליח לכונן את המושבה גדרה על תלה ועד אשר ראה את הבילויים, אשר אהבת נפש אהבם. עומדים על הקרקע. ספר היובל למלאות חמשים שנה לפתח תקוה תרל"ח-תרפ"ח, ע' ש"י-ש"א

This sacrifice that [Rav] Pines made [on behalf of the settlement] was done modestly and without fanfare. His entire repayment was the internal joy which he experienced, seeing that the settlement was finally put on a secure basis and its condition only improved from that time on. It was those same feelings of elation which, to no small measure, inspired [Rav] Pines afterwards to make a second purchase, the acquisition of the land for [the settlement of] Gedera. It is difficult to describe the extent of the hardship which this noble spirited man experienced until he successfully established the settlement of Gedera on a firm basis, and saw to it that the Biluim, whom he loved with [all] his soul, were firmly standing on [their own] land. **Sefer HaYovel, Commemorating fifty years since of the founding of Petach Tikva, 1878-1928, pp. 310-311**

B.

. . . פרדס אנטון איוב אשר בו גרו רוב הבילויים בקומונה. הגברים עבדו במקוה-ישראל הקרובה, והנשים דאגו להנהלת הבית וצרכיו. ובזמן היות משפחתנו בימי הקיץ ביפו בקרנו אותם מפעם לפעם בערבים וביחוד בשבתות, כי אז נמצאו כלם בבית. ספוק נפשי היה לי לשבת יחד עם אחים ואחיות אשר בלב כלם שאיפה אחת להחיות ולבנות את הארץ השוממה. האפשר לשכח את המקום הזה והגבורים והגבורות ששכנו אז בפרדס הערבי ובין שכנים ערבים לבטח? לא ולא! . . . החלוצים הראשונים שסבלו וקוּוּ, קוּוּ וסבלו עד שזכו להתישב על אדמתם במושבה גדרה. אמנם גם בה לא היו חייהם סוגים במושבים. כי המושבה היתה במקום ציה מחסר מים ומעון מנוחה להם ולבהמתם, מחסר קשר עם יפו ומקומות אחרים, בגלל הדרכים המקלקלות, ביחוד בימי החרף, בעת הגשמים, כשהואדי המקשר את המושבה למקומות אחרים היה עובר על גדותיו, עד שגם סוס ורוכבו לא יכלו לעבור בו. בהתחלת המלחמה, בשנת 1915, קרה אסון לד"ר מוסקוביץ שטבע בואדי זה, בהחפזו להציל חולה אנוש. סכנה דומה היתה נשקפת אז למושבה להשאר בלי צידה, ורק כעבור ימים אחדים, כשהשמים נתבהרו והשמש חזרה לזרח יבשו המים, ואפשר היה להגיע לרמלה וליפו לקנות בה צידה. לצאצאי, איטה (בת יחיאל מיכל פינס) ילין ע' 75-76

. . . In Pardes Anton Ayyub, where most of the Biluim lived, they formed a commune. The men worked in Mikveh Israel, which was nearby, and the women were concerned with taking care of the house and its needs. When our family lived in Jaffa, during the summer, we visited them from time to time in the evening and especially on Shabbos, when all of them were together in the house. I had [great] satisfaction to sit together with these “brothers” and “sisters” whose hearts were devoted to one goal, i.e. to rebuild and to restore life to this desolate land. How is it possible to forget this place and these courageous men and women who lived there in that Arab orchard. Were they safe? No! No! . . . These original pioneers bore their suffering with hope and continued to hope amidst their suffering until they merited to settle on their land in the settlement of Gedera. The truth is, however, that even there their lives were not a bed of roses, for the settlement was located in an arid area, lacking water and comfort for themselves and their animals. They were [also] lacking close access to Jaffa and other areas as the roads were in ruins, especially in the winter in the rainy season, when the *wadi*, the streambed, which served as a road, connecting them with the other areas, [during the summer months,] overflowed. Conditions were so wretched that even a man riding a horse was not able to travel on [the wadi]. At the beginning of the war, in the year 1915, a tragedy occurred, as Dr. Moskovitz drowned in that wadi, in his haste to save a critically ill patient. [This lack of access to the other communities] also created another dangerous situation as the settlement was [often left] without supplies. Only after some time passed, as the skies cleared and the sun shone, did the streambed become dry and they were now able to travel to Ramla or Jaffa to purchase supplies. **L’tzetzoi (For My Descendants), Ita (the daughter of R. Yechiel Michel Pines) Yelin, pp. 75-76**

C.

נשיא האגודה, פינס, מתנהג את הבילויים בטקט בלתי רגיל. לא דבר קל הוא להיות מנהיג לעשרה יהודים ולהיות עוצר בחבורה של צעירים נלהבים, שאין מעצור לרוחם, הקשה שבעתיים. אף-על-פי-כן לא היה במשך שתי שנות הנהלתו של פינס אף מקרה אחד של סכסוך בינו ובין הבילויים; הם רוחשים לו כבוד רב, אוהבים אותו כאהוב אדם את אביו ואת רבו ומוכנים לכל דבר למענו. לפני כוח הגיונו המוצק, שאין להזיזו, לפני שכלו העמוק ולפני אישיותו המקסימה תכנע כל רוח מרדו. בכל מקרה של סכסוך באגודה דיה התערבותו של פינס להשכנת השלו'. הוא בר סמכא להם, שאין להרהר אחריו, כל אחד משתדל לעשות את רצונו. יום בואו לגדרה הוא יום חג לבילויים. עם שקיעת החמה משתדלים לכלות במהירות את כל העבודה, כדי לבלות את הערב בחברתו. לפני כוח הגיונו המוצק, שאין להזיזו, לפני שכלו העמוק ולפני אישיותו המקסימה תכנע כל רוח מרדו. בחברתו נחים, אוספים כוחות ועוז-רוח. פה מתבררים כל עניני המושבה ובאים לידי הסכם אחד, כי השאיפה אחת ורוח אחד בכל אין כלל צורך לפינס לתת פקודות, לצוות. הבילויים אינם צריכים להכנע, כי הם תמימי דעה עמו בכל. אין ביחוסיו שום סימני פטרונות; בכל הנוגע למושבה הוא עושה על פי הסכמת הבילויים; אמון הדדי גמור שורר ביחוסיהם. היתה אמנם נקודה אחת, שבה נחלקו פינס והגדרתיים: שאלת הדת. פינס רצה כמובן, שגדרה תתנהל לפי דיני ישראל והגדרתיים רחוקים היו מזה. אך הוא לא התיאש. כדבריו: יודע אנכי, שהבילויים מרמים אותי במקצת בנידון זה, אך אין בכך כלום. לאט לאט יתרגלו, וקיום המצוות לא יהיה להם עוד למשא. בהרבה צדק אמנם פינס והימים הבאים הוכיחו. דר. ח. חיסין, מיומן אחד הבילויים, תל אביב, תרפ”ח, עמ’ 69-70. הובא ב”נוטרי מורשת” ע’ רכ”ה

The leader of this “brotherhood”, [Rav] Pines dealt with the Biluim with extraordinary tact. It is no small feat to lead [any group of] ten Jews, and all the more so to control a group of deeply passionate young men who have no self control. Despite all of this, during the two years of [Rav] Pines’ leadership there was absolutely no friction between himself and the Biluim. They acted towards him with great respect and loved him as one loves his father or mentor and were

prepared to do anything for him. The power of his clear and faultless logic, his profound mind, and his charismatic personality, subdued any inkling of rebellion. In any situation of potential strife within the "brotherhood" the intercession of [Rav] Pines was enough to restore the peace. They completely trusted him and everyone of them tried to please him. The day when he would visit the Biluim was a holiday for them. Towards night fall they would hurry to quickly finish up all of their work so that they would be able to spend the evening in his company. In his company they would rest and regain their strength and spirit. Here, all of the issues regarding the settlement would be clarified and they would come to a unanimous decision, for they all had the same ideals and spirit and thus there was no need for [Rav] Pines to give them any orders or commands. There was no need for the them to submit themselves [to his will], as they were of the same mind with him in all matters. There were no signs of patronage in his relations with them. In regards to matters [directly] affecting the settlement, he followed the decisions of the Biluim. Complete trust prevailed between them in their relationship. There was one point, however, upon which [Rav] Pines disagreed with the settlers of Gedera, i.e. the question of religious practice. [Rav] Pines desired, understandably, that Gedera should conduct themselves in accordance to the Laws of Israel, [i.e. Torah or halacha,] and they were quite distant from that. He did not give up, however. In his words, "I know that the Biluim are tricking me, to a certain extent, in this area. However, this is of no importance. Little by little they will get used to it and thus the fulfillment of mitzvos will no longer be for them a burden." [Rav] Pines was quite right in this respect, as future events proved him to be right. **Dr. Chaim Chissin, A Journal of One of the Biluim, Tel Aviv, 1928, pp. 69-70, quoted in Notrei Moreshet, p. 225**

D.

כל מושבה בהיוסדה, קבעה חוקה לעצמה, לפיה התנהלו חייה החברתיים. כן גדרה, הואיל והמשך היתה לבילו, ועלייתם הביעה אף אי אלה מסעיפי חוקת בילו, ולפי סעיפים אלה אמרו להמשך בחייהם. מענין שלמרות אשר רבים מתושבי ירושלים, מאנשי החלוקה, או כפי שנקראו אז שומרי החומות, או יקירי קרתא, הטילו במתישבי גדרה דופי של אפיקורסות, נאמר בסעיף כ"ג מחוקת בילו: "כג. כל חברי החברה מחויבים להתנהל ע"פ חוקי תורתנו ודתנו. למלאות את כל הדברים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, בכל אשר ימצא ויתאחד את האנשים אשר יקרה להם שפתם, דתם וארץ נחלת אבותם." והדברים התנהלו בעקביות ודיקנות, לא הפלו בין חבר לחבר. הנה, כך מספר הד"ר חיים חיסין בזכרונותיו: מיומן אחד הבילויים (כ"ב בפברואר 1885 דף 72-73): ". . . לבוקר עזבתי את המושבה, ובאותו היום נסעתי ירושלימה, אל פינס. הוא היה נוטה תמיד חיבה אלי; ומה גדלה השתוממותי, שבקראו את מכתב הבילויים, דחה תיכף ומיד את בקשתי (לקבל אותי בגדרה) והודיע שאדמה מיותרת אין, ואין גם לקוות שתהיה להבא, ושעם כל היותו משתתף בגורלי, אינו יכול לעזור לי. אך אני ראיתי ברור, שחוסר האדמה הוא רק אמתלה ושיש גורם אחר לדחיתו. רק ביום השלישי גילה לי פינס, כי רצונו איתן, שגדרה תהיה מושבה עברית כהלכה, שישמרו בה את כל חוקי תורתנו. . . . "רוצה הייתי, שתהיה אכר בגדרה, אך ידוע לי שאתה מתנגד מתוך הכרה לכל דתיות שהיא, לפיכך אנוס אני לדחות את בקשתך." "לחנם תחשוב אותי למתנגד מתוך הכרה לדתיות, אני חשבתי מעט עליה, אפשר מאד שהיא נחוצה לטובת ענין הישוב, לכן אבקשך שתתן לי זמן לשקול בדעתי את הדבר ולברר את זה לנפשי, יהיה בכוחי לשנות שנוי עמוק את דרך חיי." "אם אקבל הסכמתך תהיה לך אדמה בגדרה." נפרדתי ממנו ונסעתי מירושלים. על הראשונים:

מרדכי בן חנוך חיים הכהן, ע' 281-282

Every settlement created their own bylaws as to how their communal life would be conducted. Gedera was no exception. Since there was [now in Gedera] a continuity to the community of the Biluim, they declared that they would continue on living by the same bylaws which they had originally established at the time of their arrival. It is interesting to note that despite accusations of heresy [leveled against them] by many of the residents of Jerusalem, specifically those who

received *chaluka* (monies collected and distributed for the poor, especially for those who devoted their lives to the study of Torah), [and especially] by those who were members of the *Shomrei HaChomos* (Guardians of the Walls - the name of the Hungarian kollel) or *Yakirei Karta* (The Precious of the City), the 23rd article of the Bilu constitution reads: "Each member of the 'brotherhood' is required to conduct himself in accordance with our Torah and its laws, and fulfill all of the things with which a person must do and live by, all that unite a people, i.e. their language, their religion, and the land of their forefathers' inheritance." These words were fulfilled with consistency and precision without exception. Behold, this is the account of Dr. Chaim Chissin in his memoirs, 'A Journal of One of the Biluim', (the 25th of February, 1885, pp. 72-73), ". . . This morning I left the settlement and traveled that same day to Jerusalem to [meet with Rav] Pines. He always displayed affection towards me. I was dumbstruck, however, when, upon reading the letter by the Biluim, he immediately turned down my request, [that I be accepted as a member in Gedera] and told me that there was no extra land [to give me] and there wasn't any hope of [receiving any] in the future. Even though he told me that he sympathized with my plight, nonetheless, he maintained that he couldn't help me. I clearly saw, however, that the lack of land was merely a pretence and there was another reason for refusing my request. Only after the third day did [Rav] Pines tell me that he was firmly committed that Gedera be a Hebrew settlement that follows halacha and observes all of the laws of our Torah. . . . [He told me,] 'I would have really wanted you to become a farmer in Gedera, but I know that you are opposed to following the Torah based upon your knowledge of all religions. Consequently, I am compelled to turn down your request.' [I replied,] 'That which you consider me to have knowledge of all religions is without any basis. I have given the issue little thought. Perhaps [the practice of religion] is critical to the welfare of the settlement. Therefore, I ask of you to grant me some time to weigh the matter in my mind in order that I gain clarity and if I really have the strength to make a profound change in my lifestyle.' 'If I receive a commitment from you, land in Gedera will be yours.' We parted company and I [soon] left Jerusalem." **"Al Harishonim" pp. 281-282**

IV. HaNetziv and Gedera

A.

ב"ה ב' ששי לח' מר-חשוון שנת תרחם. וולאזין. כבוד החכם המפואר איש נלבב לעשות טוב לעמו ולארץ הקדושה המפורסם כבוד שם תפארתו מ' ל. פינסקער נ"י יהי' ד' עמו להושיב הארץ הקדושה השוממה, ומשכורתו תהי שלמה מעם ד' הזוכר ברית הארץ' להקימה. מכתביו מן ח"י תשרי ומן כ"ט תשרי הגיעוני. וטרם אענה על שאלותיו של מעלת כבודו נ"י וכראוי להשיב מפני הכבוד, הנני מודיע למע"כ את הידוע כי עבודתי תמה ורבה בישיבה הק' אבן הראשה להחזקת התלמוד הק' ברו"פ ואיני מופנה למצוה אחרת אשר אפשר להתקיים ביד אחרים. ואחר שכן הוא לא הי' ראוי לפני לקבל משא הגבאות במצוה רבה זו של ישוב אה"ק, וחלילה להיות מתרפה בעסק גבאות ולהיות נקרא בזה חבר לאיש משחית. אך כאשר במדה זו שהמצוה ההיא יקרה בעיני, במדה זו ראיתי וידעתי כי רפו ידי העוסקים בזה עפ"י שהיא מרופה בעיני גדולי ושלמי אמוני ישראל במדינת ליטא וזאמוט, לקול השמועה אשר אחינו המתיישבים באה"ק אינם שומרים את השבת ולא מצות הארץ, אשר ע"ז גלינו מארצנו, ובזה תלוי גשמי הארץ אשר עיני ד' בה מראשית השנה עד אחרית השנה. ע"כ אמרה נפשי אולי בקראי שמי על הגבאות שנתפרסם עפ"י קול הקורא יתנו אומן בלבבם כי יתוקן הדבר בעזר ד', וכך פירשתי שיחתי בהיותי בוולנא בחברת חברי הגבאים הגאונים יצ"ו ובחברת ידידנו הרב החכם ר' שמואל יוסף פיין נ"י ושאר ח"ק זו, כי אם לא יתוקן זה הדבר אין לי לשלוח אצבע בזה, ומה גם להפריע איזה שעות מעבודת הישיבה הק' חיי רוחי, אלקים יכוננה עד עולם. והנה פרשת קול הקורא, אשר יצא מאתנו הגבאים, עשה פירות בה, והגיעני ידיעות מהרבה

קהלות ק', כי עשו וגם שלחו למע"כ נ"י כסף הקערות. אכן כי ידעתי כי עוד בכמה קהלות ק' היו הרבנים מפריעים אותם, ועוד מאיזה מקומות כתבו אלי דברי רתת ותרעומות. ובכ"ז לע"ע איני שם לב לדבריהם בהאמיני כי ישימו לב מעכ"ה וחבריו היקרים נ"י לדברינו, אשר כמו שקידתם העצומה לישוב הקלוניות בחומר העבודה הנאותה ככה ראוי ומוכרח להעמיד על יושבי קולוניות שתכננה ותכוננה איש מושל ביראת אלקים וגדול בתורה, שיהא בכח השגחתו על עובדי האדמה שיעשו כפי התורה והמצוה, ואם לא יטו אוזן ישאו עונש הראוי, כמו באם שלא ישמרו עבודת האדמה המסורה להמשגיח ע"ז, כי שמירת המצוה באה"ק היא חיי היושבים בה. ואם יסכים מעכ"ה וחבריו שי' לדברינו, אזי נראה ישר ונוכח להרים את הרב ר' נפתלי הערץ נ"י מביאלוססאק אשר הוא רב כעת ביפו, שיהא מבעלי הועד המטכסים עצה בדבר צרכי הישוב יחד עם הרב החכם רי"מ פינס נ"י, והוא הרב ר' הערץ נ"י יקבל עליו משרה זו של ההשגחה, שיסע לפרקים אל הקולוניות שלנו ולראות בעין יפה כי ד' הטובה עליו, ואם יהי נצרך לקבוע לו שכר ע"ז לא יבצר ממנו ח"ו. ואם יתוקן זה הענין אזי יש תקוה כי יתרבו דורשי מקומות אשר כבר מקובץ בידם סך הגון ואינם שולחים עד אשר יבורר בידם כי צדקה וטוב המה עושים. . . . נפתלי צבי יהודא ברלין. אגרת מהנצי"ב לד"ר פינסקר נשיא של חו"צ, ס' ארץ צבי ע' 103-105

With the help of Hashem, Monday, the sixth of Mar-Cheshvon, 5648 (October 24, 1887), Volozhin. To the honorable and celebrated scholar, a man who passionately does good for his people and for the Holy Land, the renowned Dr. Leon Pinsker, may your lamp illuminate: May Hashem be with him to settle the desolate Holy Land and may he receive his full reward from Hashem Who remembers the covenant of the Land in order to fulfill it. - I received your letters of the 18th and 29th of Tishrei (the 6th and 17th of October, 1887) and before I respond to your honor's questions . . . I would like to reiterate to your honor that it is well known about the all embracing and tremendous work that I do on behalf of the holy yeshiva [of Volozhin,] the corner-stone for the preservation of the holy Talmud in Russia and Poland. Consequently, I don't have free time to devote to any mitzva that could be fulfilled by others. That being the case, I really should have never accepted the burden of being a trustee (*gabai*) in the fulfillment of this great mitzva of settling the Holy Land and [because of my previous commitments,] I could, G-d forbid, become derelict in my [new] duties and thus be called, "a companion to a destroyer" (Proverbs 28:24 - a veiled reference to other irresponsible communal activists). However, to the extent that this mitzva is precious in my eyes, to that same extent I have witnessed and I know that the communal activists have become ineffectual due to the fact that in the eyes of those great and sincere believers of Israel from Lithuania and Zamut this cause has lost its hold upon them due to rumors that our brethren in Eretz Yisrael do not observe Shabbos nor those mitzvos which are dependent upon the Land. It is because we violated these laws that we were exiled from our land and the rains of the Land, which the eyes of Hashem are always upon it, from the beginning of the year to the end of the year, are dependent upon the observance of these laws. It is for that reason that my soul told me that perhaps by associating my name with the trusteeship, which would be publicly announced, the people would become confident that the problem would be solved, with Hashem's help. I articulated my position while I was in Vilna in the company of the trustees, may Hashem preserve these Gaonim, and in the company of my dear friend, the scholar, R. Shmuel Yosef Fein, may his lamp illuminate, and the others of this holy group, because if this problem is not resolved, I should not continue to have any [further] involvement in this undertaking and, most certainly, not take away any time from the holy work of the Yeshiva, may Hashem establish it forever, which is my lifeblood. Now behold, that the public announcement that we, the trustees, issued has already born fruit and we have received reports from many holy communities that they have collected funds and sent them to your honor. I also know that in many communities the rabbonim discouraged this activity and I have received written

communications from several places filled with agitation and criticism. Despite all of this, as it stands now, I am not paying any attention to their words, in my belief that your honor and your distinguished colleagues will take these words to heart. Just like they have devoted tremendous energies to properly establishing these colonies on a firm agricultural basis, so too, it is proper and [even] crucial to appoint over the colonies a G-d fearing Torah scholar of note who will supervise the farmers and ensure that they act in accordance with the Torah and mitzvos and have the power to threaten the farmers that if they do not listen, they will be appropriately punished, in the same manner as if they didn't follow the directions of the agricultural supervisors, for the observance of the mitzvos of our Holy Land is the source of life for those who dwell upon it. Now if you agree to our suggestion, it would only be fitting that you appoint HaRav Naftali Hertz, may his lamp illuminate, of Bialystok, who is currently a rav in Yaffo (Jaffa), as a member of the Advisory Committee of the settlements together with HaRav, HaChacham (scholar) R. Yechiel Michel Pines, may his lamp illuminate. Rav Hertz should also accept upon himself the position of [rabbinic] supervisor, which entails his traveling on a steady basis to our colonies and paying careful attention, to the best of his ability. If it will be necessary to pay him a salary for this service, don't withhold it, G-d forbid. If this problem will be resolved, then there is [substantial] hope that those places which have already collected handsome sums of money but are reluctant to send out these funds until they are satisfied that the monies are going for a just and proper cause, will now do so. **Letter from the Netziv (Rav Naftali Tzvi Yehudah Berlin) to Dr. Pinsker, the president of the Chovevei Tzion, Sefer Eretz Tzvi, pp. 103-105**

B.

"ח' מרחשון תרמ"ם . . . [אנשי גדרה] מבעלי אפס ותהו האומרים אין אלקים ומלך, פוקרים ומחללי שבת, ונוח לה לארץ אבותינו להיות מעון תנים ובנות יענה מלהיות מערת פריצים כאלה וכו' ומצוה רבה לראשי חו"צ הישרים בלבותם לבער הרעה מקרב הארץ." אגרת מהרב זיסקינד שחר בן אחותו של הנציב להנצי"ב

"The 8th of Marcheshvan, 5648 (October 26, 1887) . . . [The settlers of Gedera] are worthless and empty people who make the claim that there is no G-d or King. They are renegades and violators of Shabbos. It would be better for the land of our forefathers that it become a dwelling place of jackals and ostriches rather than a lair of such immoral people as these. It is a most urgent obligation for the upright leaders of the Chovevei Tzion to rid the Land of this evil." **Letter from HaRav Ziskin Shachar, the son of the sister of the Netziv to the Netziv**

C.

כ"ג מרחשון, תרמ"ח. "לפי דעתי לא יועיל זה (מנוי של הר' נפתלי הערץ) מאומה, כי הם אינם ילדים קטנים אשר יחתו מקול מורה ובפרט כי הרב הנ"ל הוא איש חלוש ואין זה בכוחו לגדור פרצת בני גדרה." מכתב מהרה"ג ר' שמואל מאהליבר להנציב

"The 23rd of Marcheshvan, 5648 (November 10, 1887) . . . In my opinion [the appointment of Rav Naftali Hertz] will not improve things at all, for they are not little children who will be afraid of the teacher's voice. This is especially the case here, as the above mentioned rav is a weak person and doesn't have the strength to shore up the breach of the Gedera settlers." **Letter from HaRav Shmuel Mohliver to the Netziv**

D.

ב"ה ר"ח כסליו תרחם לפ"ק. כבוד החכם ונכבד דורש טובי הארץ הק' רב פעלים להושיב נשמותה כ"ש ד"ר פינסקער נ"י. בשבוע העברה כתבתי למע"כ מווילנא. עתה באתי לביתי ומצאתי מכתבו מן י"ט מ"ח ומוכרח אנכי לכפול דברי על יושבי קאלאני' גדרה, כי הגיעני מכתב מא' מגדולי ירו' אשר הוא ידוע לידידנו ה"ר פינס נ"י אשר אינו קנאי ומדבר טוב על המושבות ובכ"ז מפליג בגנות יושבי גדרה, כי חוטא א' מהם בכחו להדיח את הרבים אשר בלי התחברות עמם היו הולכים בדרך ישר. והוסיף להודיע כי גם בראשון לציון אשר המה תחת מחסה הנדיב שליט"א היו איזה אנשים חברים לבני בילו אלה וירעו וישחיתו ופקח הנדיב את עינו ויוכח לדעת כי טוב להפטר מהם ולהושיב אחרים במקומם. מעתה למי אנו עמלים והמה מאבדים טובה הרבה, כי נודע לי מכמה קהלות ק' אשר מונח אצלם צרור כסף ואינם רוצים לשלוח עד אשר נטהר את הארץ מבנים משחיתים. וגם הגאון ר"ש מאהליווער נ"י כתב אלי כי קשה לגדור פרצת בני גדרה אפי' אם יהי' הרב ר' הערץ נ"י למושל ביראת אלקים על אנשים כאלה, ומכש"כ אם יתחבר ה' כץ עמם. מעתה ישכיל מע"כ נ"י כי כל הצעות שבמכתבו על אדותם המה לזרה לנו. טוב יותר לפזר כמה אלפים פראנק וליתן להם לשוב לחוץ לארץ ולהושיב בגדרה אנשים כשרים מיושבי ירו' החפצים בעבודת הארץ באמת ונטיב בזה גם ליושבי ירו' הנאנקים בחוסר לחם בעיר ד' שמה, והיינו ברוכים בפי שומרי תורה בגלילות אלו, ורבה הטובה בזה כאשר יתפרסם כי עשינו מעשה רב הנוגע לעבודת ד' אלקי הארץ. . . הנני מברכו ומצפה לקבל תשובה טהורה נפתלי צבי יהודא ברלין. אגרת מהנצי"ב לד"ר פינסקער נשיא של חו"צ, ס' ארץ צבי ע' 107-108

With the help of Hashem, Monday, the 1st Kislev, 5648 (November 17, 1887), Volozhin. To the honorable scholar, a man worthy of honor for his concern on behalf of the Holy Land and for all that he has accomplished to resettle its desolate areas, the honorable Dr. Pinsker, may his lamp illuminate. Last week I composed a letter to your honor, while I was in Vilna. I have now come home and I found your letter of the 19th [of Marcheshvan - Nov. 6, 1887] and I feel compelled to repeat my words in regards to the settlers of Gedera, for I have now received a letter from one of the outstanding citizens of Jerusalem, a man whom you are familiar, HaRav Pines, may his lamp illuminate, who is not a zealot and, [as a rule,] only speaks positively about the colonies. Nevertheless, he went to great lengths criticizing the settlers of Gedera, because one sinner amongst those who otherwise would have remained on the straight path, has the power to lead them astray. He informed me, in addition, that in Rishon Litzion which is under the patronage of the Benefactor (Baron Edmund Rothschild), may he be blessed with a long life, there were many colleagues of these Biluim there who did terrible things and caused great harm. [Please] open the eyes of the Benefactor and convince him that it would be beneficial to dismiss them and bring others in their place. Now for whom are we expending so much time and energy? These people are destroying so much good, for I am aware of many holy communities who are holding funds that have already been collected but don't want to send them [to us] until the land becomes purged of these destructive individuals. Furthermore, the Gaon, Rav Shmuel Mohliver, may his lamp illuminate, wrote me that it would be difficult to shore up the breach of the Gedera settlers, even if HaRav R. Hertz, may his lamp illuminate, supervises the spirituality of these people, and most certainly if Katz (a secular minded agronomist who planned to come to Gedera) would be with them. Consequently, your honor, may your lamp illuminate, should realize that all the proposals you presented in your letter regarding these issues are totally unacceptable to us. It would be far better to spend several thousand francs and pay their way to return back to *Chutz L'Aretz* (outside of Eretz Yisrael) and to resettle Gedera with proper people, residents of Yerushalayim, who truly desire to work the land. This would also be truly beneficial for the residents of Yerushalayim, G-d's city, who are suffering for lack of food. [In addition,] we would be blessed by the Torah observant Jews in our own countries and great benefit would be

derived when our efforts of serving the G-d of the Land will become public knowledge. . . . Behold I am giving you my blessings and I'm looking forward to receiving a proper response. Naftali Tzvi Yehuda Berlin. **Letter from the Netziv (Rav Naftali Tzvi Yehudah Berlin) to Dr. Pinsker, the president of the Chovevei Tzion, Sefer Eretz Tzvi, pp. 107-108**

E.

ב"ה ב' י"ט כסלו תרחם לפ"ק וולאזין. כבוד החכם ונכבד רב פעלים להושיב נשמות ארצינו מ' ל. פינסקער שי' יהי ד' אתו להושיב ארץ רבה, ויושביהם יאכלו מטובה. מכתב מע"כ מן כ"ח מ"ח הגיעני, ואחר להשיב עד בא דברו שנית מן ח' כסלו, ומרוב טרדה ועבודה לא נפנית להשיב עד היום. והנה ע"ד מבוקשי זר מבוקשי להפטר מיושבי גדרה ולהושיב טובים מהם תחתם, לא אמרתי כי אם יהי' ברצונם הטוב ולתת כמה אלפים מארק עבור עבודתם עד הנה, והיה הדבר נכון, כי האף שיכול להיות שהפליגו בגנותם יותר מכאשר הוא, מכ"מ הי' כדאי להנקות מחרפת אחינו מנדינו, כי מאז נקרא שמי בענין המקודש הלז הנני יודע הרבה דבת שלמי אמוני ישראל על עיקר הענין, ורק בשביל זה הפרט שאנו מחזיקים ידי עוברי עבירה ומטמאים את הארץ. והרי נחמיה הפחה אמר בקאפיתל ה' הלא ביראת אלקים תלכו מחרפת הגוים אויבינו, ומכש"כ שיש לנו לחוש לדבת עם ד' המעבירים בקהילות ישראל ומרפים ידי המתחזקים בה. ע"כ הצעתי לפני מע"כ נ"י אולי יש מקום לזה. אכן שלא ברצונם ודאי אין מקום להרחיקם בשתי ידים. אך ישמע נא מע"כ. הן ידידנו ה"ר פינס נ"י בקש להעמיד שו"ב ליושבי גדרה. ומע"כ מלא דברו לאמר שימלא בקשתו. עתה הנני להוסיף להשתדל שיהי' השו"ב מופלג גדול בתורה מלבד שו"ב ויהא יודע ולומד למעשה הלכות השייך לקדושת הארץ, ואשר לא ידע להכריע, עכ"פ יהי יודע לשאול מגאוני ירו' תוב"ב. וגם יהא השו"ב ש"ץ וקורא בתורה שיהא נכון לאמר עליו דברי יאשיהו המלך בדה"י ב' עובד את ד' ואת עמו ישראל, היינו שיהא הוא הממוצע בין היושבים ועובדים לבין אביהם שבשמים, וממילא יהא יודע להטיף דברי אגדה ומוסר לפניהם בש"ק ובמועדים. ובזה ישתתף את ידידנו הר' פינס נ"י. . . . נפתלי צבי יהודא ברלין. אגרת מהנצי"ב לד"ר פינסק נשיא של חו"צ, ס' ארץ צבי ע' 112-109

With the help of Hashem, Monday, the 19th of Kislev, 5648 (December 5, 1887), Volozhin. To the honorable scholar, a man worthy of honor for his concern on behalf of the Holy Land and for all that he has accomplished to resettle its desolate areas, the honorable Dr. Pinsker, may he live, may Hashem be with you to settle the great Land and may its residents benefit from its goodness. I received the letter of your honor dated the 28th of Cheshvan, 5648 (November 15, 1887) and before I could respond, I received your letter dated the 8th of Kislev, 5648 (November 24, 1887). Because of my overwhelming responsibilities and all consuming work I didn't have the time to respond up until now. Now regarding my unusual request to expel the settlers of Gedera and, in their place, resettle it with better people in their stead, the suggestion was strictly contingent on their willingness to agree to it and that they would also be given several thousand marks for the work that they did up until now. Then, such a proposal would be fair. Now even though it is possible that the rumors about them are exaggerated, nonetheless, it would still be worthwhile in order to relieve ourselves from the humiliation heaped upon us by our critical brethren. From the time I attached my name to this holy cause, I came to realize the extent of the widespread criticism that the faithful of Israel have expressed regarding this issue. It is only because of [their perception] that we are supporting transgressors and polluting the Land. Behold Nechemia, the governor, said (Nechemia 5:9), "Should you not walk in the fear of our G-d as a result of the taunts of the nations our enemies?" Most certainly, then, we should be concerned with the slander that is being circulated amongst the Jewish communities and is weakening the resolve of those who support [the settlement movement]. Consequently, I presented that proposal to your honor, for perhaps it has some merit. Against their will, however, there are certainly no grounds to forcibly remove them.

Now please give careful attention to what I now want to say: Behold our mutual friend, Rav Pines, may his lamp illuminate, requested that a *shochet* and *bodek* (a ritual slaughterer who can also check the health of the slaughtered animal to see that it wasn't diseased or wounded, i.e. a *treifa*) be found for the residents of Gedera and your honor said that he would honor that request. I would like to add that the *shochet* and *bodek* should be an exceptional Torah scholar besides being a *shochet* and *bodek*. He should be a person who studied and mastered the practical *halachos* which apply to the sanctity of the Land. Regarding those questions which he himself cannot resolve, he should have the knowledge to ask of the Gaonim of Yerushalayim, may it be built and established. The *shochet* and *bodek* should also lead the prayers and read from the Torah, a person to whom one can easily apply the words of King Yoshiahu (Chronicles II 35:3) that he serve Hashem and His people Israel, i.e. he should be an intermediary between the settlers and laborers and Hashem and have the ability to give sermons to them containing material from the *Agadata* and words of *Mussar* (ethics and morals) on Shabbos and Yom Tov. To that end, Rav Pines would also work together with him. . . . Naftali Tzvi Berlin. **Letter from the Netziv (Rav Naftali Tzvi Yehudah Berlin) to Dr. Pinsker, the president of the Chovevei Tzion, Sefer Eretz Tzvi, pp. 109-112**

F.

מכתבכם מ"יום אשר שברו אויבי היהודים ונהפוך הוא" הגיענו בש"ק וכו'. על דבר אשר שמעו בשוק על יושבי הקולוניות באה"ק אין זה לשון הרע לחוד כי אם גם מוציא שם רע אשר לא ינקו ח"ו ועליהם כתוב והזהרתם את בני ישראל מטומאתם (ויקרא טו:לא) היא טומאת שפתים אשר כל החפץ דובר הות נפשו ומתברך בלבבו כי עוד צדקה עשה. והנני להודיע למע"כ נ"י כי יש שלש קולוניות אשר חייהם תלויים בנדבת חו"ל המה יסוד המעלה פתח תקוה וגדרה. והנה בני פ"ת ויס"ה לא נחשדו מעולם ולא עוד אלא שבשנה זו השביעית המה שומרי שביעית כהלכתו. ואני ראיתי בק"ק ביאליסטאק שני אנשים מפ"ת אשר על שנת השביעית באו להרויח מאומנות שבידם ולשלח לביתם בארץ הק'. ועל גדרה היה חשד באשר תושביה היו בני בילו שבבחרותם למדו בחירות מעול התורה. אכן הרבה חקרתי מאחינו יושבי ירושלים אשר מהימן עלי כבי תרי וגם כידוע יושבי ירושלים מחפשים עלילות כאלה, והוא הודיעני כי המה שומרי תורה כמצוה ולא אכלו בשר כל זמן שלא היה להם שו"ב ונשלח להם שו"ב אשר היה לפני (רב יחזקאל מרדכי ליבוביץ) והוא מורה דרך יראת ד'. אמנם במחשבתם היה לשמור קדושת הארץ בשביעית אלא שרבו עליהם דברי המקילים. בכל זאת אין אנו יכולים לחייב אותם אחרי שיש אלנות להתלות בהם להקל בזה, כזה המה דברים ברורים ואמתים. ואתם אחינו התחזקו ועשו ברכה ושלחו את המקובץ ואל תחושו למוציאי דבת הארץ ויושביה, . . . נפתלי צבי יהודא ברלין. אגרות הנצי"ב אגרת 19 הובא בס' ארץ צבי ע' 128-129

. . . I received your letter from [Purim] this Shabbos. . . . Regarding that which was heard on the street regarding those who reside in the colonies in Eretz Yisrael, it was not only *Loshon Horah* (negative reports which might be partially or wholly true), but also *Motzee Shem Rah* (slander) for which they will not be atoned, G-d forbid. Regarding these [slanderers] it is written (Leviticus 15:31), "You shall separate the children of Israel from their uncleanness." This is referring to the uncleanness of the lips when a person expresses all kinds of mischief and convinces himself that he is doing a just thing. I wish to hereby inform your honor, may your lamp illuminate, that there are three colonies whose lives are dependent on the donations that come from outside of Eretz Yisrael. These are Yesud HaMaaleh, Petach Tikva, and Gedera. Behold the residents of Petach Tikva and Yesud HaMaaleh were always above suspicion and furthermore, in this year of Shemitta, they strictly observed the laws of Shemitta. [In fact,] I met two residents of Petach Tikva in the holy community of Bialystok who had come in the Shemitta year to earn money from their skilled labor and to send it back home to Eretz Yisrael. There were

suspicious surrounding Gedera, however, since its residents are Biluim who, in their youth were used to a non Torah lifestyle. I have done much research, however, from our brethren who live in Yerushalayim, whom I completely trust, especially as it is common knowledge that the residents of Yerushalayim have a tendency to seek out faults and spread their findings. They told me that [the residents of Gedera] carefully observe the Torah and didn't eat any meat as long as they didn't have a *shochet* and *bodek*. A *shochet* and *bodek* was finally sent them, a person whom I personally know (Rav Yechezkel Mordechai Leibovitz), who guides them in spiritual matters. Moreover, it was their intention to carefully guard the sanctity of the Land on the Shemitta year until those who were lenient in this matter prevailed upon them. Nevertheless, we cannot fault them since they do have great authorities upon whose opinion they can rely. This is the absolute truth! And you, our brethren, strengthen yourselves and bring blessings and send the collected funds and pay no attention to those who slander the Land and its residents. . . . Naftali Tzvi Berlin. **Letter from the Netziv, Sefer Eretz Tzvi, pp. 128-129**